

Софийски университет „Свети Климент Охридски“

СТАНОВИЩЕ

от проф. дн **Наталия Иванова Витанова-Маринова** член на научно жури от ШУ „Епископ Константин Преславски“, на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, област на висшето образование: Социални, правни и стопански науки, професионално направление: 3.4. Социални дейности (Клинична социална работа с лица с психични разстройства), разработен от **Флутра Муста**, на тема: „**СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ЕВРОПЕЙСКИ МОДЕЛИ НА СОЦИАЛНА РАБОТА ЗА ХОРА С ПСИХИЧНИ РАЗТРОЙСТВА**“, с научен ръководител доц. дн **Моника Богданова**

Структура и съдържание на дисертационния труд. Представен за становище е добре организиран пакет от материали: дисертационен труд с приложения, автореферат, публикации. Дисертацията е със сполучливо дефинирани параметри: общ обем - 240 с., от които основно съдържание 202 с.; 8 с. използвана литература (113 литературни източника) на български и английски език, 30 с. приложение. Дисертационният труд е оформен по каноните на академичната архитектура: въведение, две глави, заключение, литература, приложение.

Дисертационният труд като стил и език е прецизен, притежава богата и точна научна стилистика. Представен е много качествен текст на български език, независимо че майчиният език на докторанта е различен от българския. Техническото изпълнение е коректно, то съответства на изискванията за разработването на такъв научен труд.

Дисертацията е разположена в сложно изследователско поле и в този контекст могат да се коментират основните сюжетни линии на изследването, които бележат и силните страни на дисертацията.

Първо, темата е актуална в общ план. Тя е интердисциплинарна, тъй като в нея са преплетени въпроси, произтичащи от медицинската и психологическата наука и търсеци отговори и съвременни рефлексии в контекста на социалните дейности, в частност в сферата на психичното здраве. Темата е особено чувствителна днес (а в бъдеще) в условията на Ковид 19, в пандемична обстановка сериозно са подкопани устоите на психичното здраве на хората. Влошеното психично здраве буди сериозна тревога. Често то се разклаща от страхове и реакциите са свързани с реални опасности, но поведението на хората се променя и от липса на знания, слухове и дезинформация. Психичното здраве е в динамична промяна. Всичко това е продукт и на икономическото състояние което води до депресивни

разстройства. Затова е необходимо да се предприемат мерки за справяне със стигматизацията и дискриминация на всички нива. Психичното здраве все още е тема табу в много от съвременните общества. Някои от причините за това са народопсихологията, незнанието, натрупаните клишета и стереотипи и необмислена (понякога и несъществуваща) държавна политика. Психичното здраве засяга всеки човек - всеки в живота си преминава през моменти, в които е тъжен, страхува се или е ужасен от нещо. Някои от най-честите причини за това са загуба, стрес, самота, безработица, бедност. В много от случаите тези моменти отминават сами, но понякога те стават по-сериозни. Никой не е застрахован, това може да се случи на всеки, във всеки един момент (някои от тези възгледи са подкрепени и от докторанта в дисертационното изследване).

Второ, работата е добре балансирана по отношение на теоретичната и експерименталната част.

Трето, обектът, предметът, целта и задачите на изследване са точно и коректно формулирани. Целта е двуфокална, задачите са адекватни на целта.

Четвърто, дизайнът на изследването се отличава с целесъобразни концептуална рамка и методологични параметри. Налични са компонентите - цел, хипотеза, задачи, етапи на изследването, контингент, точно формулирани, в субординация с темата, в съответствие помежду си, формиращи замисъла и локацията на изследователската процедура. Методите са добре подбрани и селектирани, а изследователският инструментариум е сполучливо конструиран: теоретичен анализ, сравнителен анализ, пряко наблюдение, полуструктурирано интервю. Представена е много качествена визуализация на резултатите чрез схеми и таблици.

Пето, темата е представена задълбочено и аналитично, проявен е усет и умение за многопластов анализ. В теоретичната част много добре, аналитично и фактологично са систематизирани и обобщени особеностите на функциониране на социалните работници в областта на психичното здраве в разглежданите държави (Италия, Албания, България).

Шесто, интересни са представените случаи в приложението, тъй като в тях са описани интервенциите и услугите провеждани от социалния работник, които са ценни в практико-приложен план, тъй като дават готово решение и могат да бъдат използвани като се адаптират и в други подобни случаи.

Научна стойност на дисертационния труд – приноси и критични бележки. **Приноси:** реализирано е компаративно изследване в областта на клиничната социална работа с хора с психични разстройства в три европейски страни - Италия, Албания и България; на емпирично равнище е разработена адекватна методика и инструментариум, адекватна програмна процедура; реализирано е експериментално изследване; инструментите и

анализите могат да се ползват от други изследователи и практики; на основата на анализа на различни източници и различни равнища е конструиран профил на клиничния социален работник.

Критични бележки:

- В увода, където се обосновават научноизследователските методи, като такъв е посочено обобщението. Всеки научен метод включва наблюдения, измервания, предположения, експерименти и верификация. Смятам, че обобщението не отговаря на тези характеристики и то не може да се причисли към методите на изследване. Обобщението е сложен синтез, който се получава от основните идеи; извод направен въз основа на някакви факти.
- Хипотезата и трите допускания свързани с изследването са формулирани като съждения. Добре би било, ако се формулират като имплицативно съждение (ако ... – то ...).
- Представените изводи произтичат от изследването, но би било добре да бъдат по-обобщени по посока сравнение.
- Препоръките са голям брой (22), те могат да бъдат групирани и обобщени.
- Мястото на приносите е в автореферата.

Направените бележки (част от които са по-скоро формални) не намаляват общата висока оценка на текста на дисертационния труд, а целят да се подпомогне по-нататъшната интенция на работата на Флутра Муста.

Въпроси: 1. Подготовката от университетското образование достатъчна ли е за успешно справяне с предизвикателствата в сферата на психичното здраве или е необходимо допълване на съдържанието на образованието със специализирани предмети, или допълнителна професионална квалификация?
2. Кой модел на социална работа в областта на психичното здраве (като най-адекватен днес) подкрепя докторантът и защо?

Публикации по дисертационния труд. Автореферат. Депозираните публикации са определен принос към популяризиране на резултатите и изводите от изследването. Списъкът, който включва 18 публикации значително надвишава изискванията за брой и престаивителност. От всички публикации 3 са самостоятелни, 15 са в съавторство. Пет от публикациите са подчинени на темата, останалите публикации разглеждат проблеми от областта на социалните дейности и педагогическата наука. Всички публикации са на английски език. Като позитив могат да се изтъкнат и следните факти: 1. представените за рецензиране статии не повтарят съдържанието на дисертацията; 2. във всички публикации е намерен разумният баланс между достъпност на езика и научния стил.

Авторефератът проектира съдържанието на дисертационния труд и следва неговата логика, отразява обективно теоретичните, изследователските и практико-приложните аспекти по проблема.

Препоръки за популяризиране на резултатите. Във връзка с популяризирането и разпространение на резултатите е препоръчително те да бъдат публикувани под формата на самостоятелна монография.

Заключение. Като цяло дисертацията отговаря на изискванията за такъв род изследвания. Тя защитава критериите за евристична значимост, за структурираност, за капацитет на обхвата, позволява да се извеждат утвърждения, има вътрешна координираност и е балансирана в секвенциите.

- По своята структура и съдържателна същност, по своя концептуален замисъл, научна широта и задълбоченост, трудът на **Флутра Муста** е *самостоятелно и оригинално* научно съчинение.
- Резултатите постигнати в дисертационното изследване могат да се смятат за научни приноси на докторанта.
- Фундамент на обосноваването изводи и заключения са резултатите от емпиричното изследването, които по своята същност са достоверни и релевантни.
- Дисертационният труд отговаря на техническите стандарти за оформяне на такъв тип научни разработки.
- Авторът може самостоятелно да провежда научно изследване, да представя и анализира резултатите коректно и прецизно.

Докторантът изпълнява минималните национални изисквания за ОНС „доктор“. Нямам съмнение за плагиатство в научния труд и публикации. Въз основа на проявените качества и умения за самостоятелно научно изследване, на доказаните научни приноси и оригинални постижения, давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди *образователната и научна степен „доктор“* на **Флутра Муста** в област на висшето образование: Социални, правни и стопански науки, професионално направление: 3.4. Социални дейности (Клинична социална работа с лица с психични разстройства)

Дата: 24.06.2021 г.

Член на журито:
(проф. дн Наталия Витанова)